

Ateneus del Ripollès

Cercle Campdevanolenc (1879)
 Grup Excursionista Campdevàdol (1959)
 Casal Camprodoní (1883)
 Centre Catòlic de Sant Joan de les Abadesses (1887)
 Cercle Recreatiu d'Ogassa
 (No en sabem la fundació, però ja existia l'any 1888)
 La Germandat de Vallfogona del Ripollès (1926)
 Acadèmia Catòlica de Ripoll (La Lira 1971) (1887)
 Club Excursionista Ripoll (1946)
 La Germandat de Sant Pau de Segúries (1894)
 Associació Ripollesa d'Iniciatives Culturals (ARIC)
 (1963-1980)
 Societat El Casino de Ripoll (1887)

Encara es podien veure els estralls de la Primera Guerra Carlina (1833-1839), que havia arrasat Ripoll i afectat altres poblacions de la comarca, que ja començaven a néixer els primers ateneus, centres i cercles culturals en aquesta terra muntanyosa solcada de profundes valls –cada una d'elles amb una forta personalitat a causa de la difícil comunicació. Una terra on neixen els mites de comptes i abats que formen part de les llegendes que conformen la història de Catalunya i que ha servit d'inspiració a poetes, escriptors i artistes.

Cercle Campdevanolenc

«A finals del s.XIX les classes benestants i la burgesia busquen espais de trobada on reunir-se, organitzar tertúlies i conversar»

CANVIS I NECESSITATS CULTURALS

L'arribada del ferrocarril, a finals del segle XIX, gràcies principalment per a l'explotació de les mines de carbó, va estimular el desenvolupament econòmic de la comarca del Ripollès, en concret la zona del Baix Ripollès. Ogassa era en aquell moment un focus important en l'explotació del carbó de Surroca i, d'altra banda, va ser el primer poble del Ripollès en tenir electricitat. Prenia força en aquells moments el Cercle Recreatiu d'Ogassa, que incloïa en les seves activitats culturals una secció de caçadors.

És també en aquest moment quan, el 1879, a Campdevànol es funda El Cercle Campdevanolenc, un espai on les classes benestants acudien a reunir-se amb la intenció de trobar espais on cultivar la cultura, lluny de les tavernes i els locals d'oci. Amb un espai conformat per un teatre, un bar i diferents espais de reunió per als socis, El Cercle és un clar exemple del que estava començant a passar en molts altres indrets de Catalunya i en l'àmbit europeu. Les classes benestants i la burgesia busquen espais de trobada on reunir-se, organitzar tertúlies i conversar.

LLUNY DE BARCELONA

El Ripollès era en aquell moment una comarca en procés de recuperació dels estralls de les guerres carlines, però que, a poc a poc, es comença a omplir de famílies amb recursos, procedents principalment de Barcelona, que busquen un espai on descansar i fugir de la calor de la ciutat. Camprodon va ser un focus de gran afluència d'estiuejants que, davant de la falta d'un espai on reunir-se quotidianament per fer el cafè o jugar a les cartes, decideixen construir un edifici nou adequat als seus propòsits. El van anomenar Casino Camprodonense i va tenir un començament complicat a causa de la falta de diners per finançar les obres. I un cop inaugurat, l'any 1883, va trigar a generar fruits: sorprenentment el nou edifici estava buit. Els estiuejants no sempre hi eren i els locals no se sentien l'espai com a propi. Van haver de passar mesos fins que el teatre no va anar agafant força i l'espai es va anar obrint a tota la població.

ELS ESPAIS PROPIS DE LES ENTITATS

Al municipi de Sant Joan de les Abadesses, els membres del Centre Catòlic, fundat el 1887, decidien

edificar una seu pròpia amb teatre i múltiples sales. D'aquesta manera, entre 1897 i 1899, aixequen l'edifici que encara es conserva avui i que està catalogat com a Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. La façana i l'estructura es van mantenir pràcticament intactes fins al 1961, quan es va dur a terme una reforma integral del teatre, habilitant-lo com a sala de cinema.

També a finals del s. XIX era quan l'Acadèmia Catòlica de Ripoll, més coneguda com La Lira, disposava de diferents equipaments culturals que incloïen un petit teatre de gran valor arquitectònic amb capacitat per a unes 270 persones i on es podien veure nombroses representacions amateurs. A més a més de comptar amb un bar i diferents sales on es reunien les seccions de l'Acadèmia.

L'objectiu final de l'Acadèmia Catòlica no era altre que «preservar la moralitat del lleure de les classes populars», compartint objectiu amb altres dues entitats de Ripoll, la Cooperativa La Económica Ripollense, freqüentada per classes més populars, i la Societat El Casino de Ripoll, lloc de trobada més exclusiu per a la burgesia industrial del moment. Amb el temps, aquestes dues últimes entitats desapareixen i La Lira, adoptant una postura molt més laica i interclassista, esdevé l'única associació que aglutina i dinamitza la vida cultural de Ripoll.

NECESSITATS SOCIALS

No totes les entitats naixien amb una finalitat ludicocultural. La majoria de famílies del Ripollès treballava en el sector primari, ja fos en l'agricultura, la ramaderia o la mineria. Per aquest motiu no era estrany que es fundessin entitats de socors mutus o cooperatives. És el cas de la Germandat de Sant Pau de Segúries, fundada el 1894, que tenia com a objectiu ajudar, amb la col·laboració de tots els socis, la família que estigués passant per dificultats. Les quotes que es recollien eren simbòliques i, en cas que una persona caigués malalta i no pogués treballar la terra, algun dels socis de la Germandat acudia al camp, el vetllaven o li anaven a buscar llenya.

Seguint també un vessant més social i d'assistència es funda el 1926 la Sociedad de Socorros Mutuos bajo la invocación de San Julián a Vallfogona de Ripollès, que

amb els anys i els canvis polítics i socials esdevinguts a Catalunya va acabar coneixent-se com La Germandat. Aquesta entitat arribarà fins als nostres dies i ja al s.xxi canviarà completament de rol, deixant de banda l'ajuda mútua i centrant-se en la preparació d'activitats festives i culturals, sobretot el concurs de pessebres, i s'acabarà anomenant La Germandat, Associació Benèfica Cultural i Mediambiental de l'Antiga Mútua de Sant Julià.

TRANSFORMACIONS EN TEMPS DE GUERRA

Amb l'esclat de la Guerra Civil, les necessitats socials van transformar-se radicalment i el que havien estat espais d'oci, lleure, cultura i divertiments es van adaptar a la nova realitat del país. El Casino Camprodonense va acollir, doncs, refugiats i fins i tot va servir de refugi antiaeri improvisat. I és el 1938, i fins al 8 de febrer d'aquell any, que les sales del teatre i el cafè s'omplen de llits de ferro i es veu convertit en hospital. Un altre cas és l'edifici del Centre Catòlic de Sant Joan de les Abadesses, que va ser confiscat i es va convertir en la seu del POUM.

Amb la guerra també canvia la manera de percebre l'excursionisme. Aquesta pràctica es podria considerar que va començar el 1876 amb un caire patriòtic

i cultural, però a partir del 1939 es va convertir en una activitat merament esportiva. A Campdevànol es tenen fotografies i escrits publicats el 1930 per la revista El Martinet que són mostra de l'activitat excursionista que ja es vivia al municipi i a la comarca.

No és fins a l'any 1959 que els campdevanolencs amants de la muntanya decideixen agrupar-se en una entitat excursionista que anomenen Grup Excursionista Campdevànol. Aquesta entitat es crea a imatge de les que uns anys abans havien nascut en poblacions veïnes, com el grup Tallaferro o l'Agrupació Excursionista La Rama a Ripoll el 1946, o la de Sant Joan de les Abadesses, on es funda l'any 1932 el Grup Esplai, que esdevindrà la delegació de la Unió Excursionista de Catalunya i que finalment s'acabaria concretant en la Unió Excursionista Sant Joan de les Abadesses l'any 1975.

L'any 1969 el Grup Excursionista Campdevànol passa a aglutinar dins de l'entitat la Secció Sardanista, per acabar conformant una entitat de tres seccions: sardanes, esquí i excursionisme.

LA PASSIÓ PEL CINEMA

El *boom* del cinema havia arribat amb força també al Ripollès i les sales de teatre s'adapten

Façana principal de l'edifici del Casino de Ripoll (1887-1888).
Extreta de l'ACRI www.arxiucomarcalderipoll.org

Casal Camprodoní

i adquireixen projectors, que els permetran fer passes i cicles de pel·lícules. A Camprodon ja feia temps que des de El Casino s'havia impulsat una sala de cinema i molts anys després, quan l'edifici va quedar totalment destruït pel foc i es decidí adquirir un espai nou, el cinema va seguir sent el puntal principal de l'entitat.

Aquest auge i la bona resposta que tenien entre el públic les projeccions de cinema també van arribar a Sant Joan de les Abadesses, on als anys seixanta les obres a la sala d'actes del Centre Catòlic van servir per adequar-la i posar en marxa el cinema parroquial amb la màxima tecnologia de l'època.

A Ripoll naixia el 1963 una nova associació dedicada exclusivament a fomentar entre el públic de la ciutat l'interès per qüestions cinematogràfiques. Era l'Associació Ripollesa d'Iniciatives Culturals (ARIC), que, fins a l'any 1980, es va dedicar a fer projeccions comentades, oferir projeccions de cinema amateur i crear un Cine Club (1971). Durant els primers anys d'existència, l'entitat va tenir molt d'èxit gràcies a la revitalització industrial, de l'activitat turística i l'emigració. Però no va ser suficient per assegurar-se una continuïtat al poble i va acabar desapareixent l'any 1980.

ALS VUITANTA, RIPOLL PERD UN REFERENT

A Ripoll, La Lira va ser desnonada el 1980 tot i la forta oposició ciutadana. Segons un article publicat per Toni Vilalta Seco, la pèrdua per al poble va ser doble «d'una banda perd el teatre, un equipament cultural amb unes característiques úniques al municipi i, de l'altra, un espai social que acomplia una important funció d'agregació de la vida associativa». Tot i l'actuació del consistori, que el 1986 va acabar comprant l'edifici, i després de canvis de govern i de projectes que no es porten a terme, el 2011, al que havia estat el solar on s'aixecava La Lira, s'hi construeix un espai polivalent.

El cas de La Lira de Ripoll és paradigmàtic, ja que no era solament un teatre, sinó que tenia, a més, una funció aglutinadora i catalitzadora de la vida social ripollesa, igual que els diferents ateneus en cada un dels municipis.

ACTUALITAT: CANVIS D'ESTRUCTURA I LA DIGITALITZACIÓ

Actualment, en tota la comarca del Ripollès hi ha tres sales de cinema, El Cinema Catalunya de Ripoll, el Comtal de Ripoll i el Casal Camprodoní. Oferir cinema d'estrena a preus reduïts és un dels principals

trets característics del Casal Camprodoní que amb els anys ha anat recuperant la coral, el futbol i el teatre, però l'espina dorsal segueix sent el cinema. Els canvis tecnològics han portat a l'entitat l'enèsima vicissitud: cal canviar el projector de 35 mil·límetres per un de digital. Necessiten uns 40.000 euros per fer-ho possible i estan remonent mars i muntanyes per aconseguir-ho. Només d'aquesta manera podran continuar oferint estrenes de cinema el 2015. El positivisme que transmet l'entitat transmet la capacitat que tenen els ateneus d'adaptar-se i seguir endavant, tot i les dificultats i les transformacions socials, polítiques i econòmiques.

El Cercle Campdevanolenç s'ha anat convertint en un paraigua d'entitats i no desenvolupa projectes propis per manca de gent jove i més participació. Fa un any van acollir un dinamitzador cultural que els va ajudar a enfocar el problema i buscar solucions per tal de dinamitzar l'entitat. Un esforç necessari per evitar que desaparegui aquest ateneu fundat el 1879.

A Sant Pau de Segúries, el principal organitzador d'activitats és actualment l'Ajuntament, però no fa massa anys la Germandat de Sant Pau era qui s'ocupava de dinamitzar l'activitat cultural des de 1894. El mateix ha passat amb La Germandat de Vallfogona de Ripollès, que, després de 88 anys com a asseguradora i fent suport mutu, es va convertir en l'Associació Benèfica Cultural i Mediambiental de l'Antiga Mútua de Sant Julià. La seva activitat principal és la d'organitzar el concurs de pessebres i la festa de la Germandat.

Mantenir vives les entitats no és feina fàcil, però és més necessari que mai per a la vertebració de la comarca i per seguir, més de 150 anys després, cohesionant i difonent la cultura i els valors de l'associacionisme i el voluntariat.

Bibliografia i fonts d'informació

Pujol i Bertran, Manel. *Casal Camprodoní: Una societat a través del temps*. Casal Camprodoní-Girona, 1994.

Bosch i Datzira, Amàlia. *Els ateneus de Catalunya 1854-1990*. Federació d'Ateneus de Catalunya, El Prat del Llobregat, 1991.

Colomeri Fossas, Josep M^a. *L'excursionisme a Campdevànol 1959-2009*. Grup Excursionista Campdevànol, Campdevànol, 2009.

El Camí. *Dels volcans a la terra dels mites*. 2009.

Vilalta Seco, Ton. *La Lira i la recuperació impossible d'un espai comunitari*. Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 2009-2010.

Serra i Reixach, Rosa Maria. *Història del cinema a Ripoll*. rosamariaserra.cat/cinemaripoll.html

Cercle Campdevanolenç (actualitat)